

Egyre hidegebb van. Felfogatjuk a bőrröndjeinket, és majdnem mindent felvesszünk, amit csak találunk: több pulóvert, több nadrágot. De a lyukas és kopott városi cipőnkre nem tudunk még egy pár cipőt húzni. Különbözik sincs másik pár cipőnk. Kesztyűnk meg sapkánk sincs. Kezünk, lábunk tele van fagyással.

Azt mondjuk Nagynanyának:

– Szükségünk volna két pár gumicsizmára.

Azt válaszolja:

– Hát még mi kéne? Honnan vegyek rá pénzt?

– De hát fogytán a fa.

– Akkor takarékoskodjatok velem!

Ki se megyünk a házból. Mindenféle gyakorlatokat végzünk, fakanalakat, kenyérvágó deszkákat faragunk, és késő éjszakáig tanulunk. Nagynanya alig kel fel az ágyból. Ritkán jön ki a konyhába. Nyugtunk van tőle.

Rosszul táplálkozunk, nincs több zöldség, se gyümölcs, a tyúkok nem tojnak. Nagynanya mindennap felhoz egy kis száraz babot meg egypár krumplit a pincéből; a pince különben tele van füstölt hússal és eltett lekvárral.

Néha jön a postás. Addig csönget a biciklicsöngővel, amíg Nagynanya ki nem megy a házból. Akkor a postás megnyalja a ceruzája hegyét, ír valamit egy cetlire, odaadja a papírt meg a ceruzát Nagynanyának, ő meg egy keresztet rajzol a papír aljára. A postás pénzt ad Nagynanyának, vagy csomagot, vagy levelet, aztán fütyörészve visszaindul a város felé.

Nagynanya bezárkózik a szobájába a csomaggal vagy a pénzzel. Ha levelet kap, behajítja a tűzbe.

Megkérdezzük:

– Nagynanya! Miért dobja el olvasatlanul a levelet?

Azt feleli:

– Nem tudok olvasni. Nem jártam én iskolába, egész életemben dolgoztam. Én nem voltam elkényeztetve, mint ti.

– Ha akarja, felolvassuk magának a leveleit.

– Az én leveleimet senki ne olvassa el!

Megkérdezzük:

– Ki küld pénzt? Ki küld csomagot? Ki küld levelet?

Nem válaszol.

Másnap, amíg lent van a pincében, átkutatjuk a szobáját. Felbontott csomagot találunk az ágya alatt. A csomagban pulóverek, sálak, sapkák, kesztyűk. Nem szólunk Nagynanyának, mert akkor rájönne, hogy kulcsunk van a szobájához.

Vacsora után némán várunk. Nagynanya megissza a pálinkaadagját, aztán tántorogva elindul a szobája felé, az övére akasztott kulccsal kinyitja az ajtót. Utánamegyünk, taszítunk rajta egy nagyot. Végigterül az ágyon. Úgy csinálunk, mintha keresnénk valamit, és megtaláljuk a csomagot.

Azt mondjuk:

– Ez nem szép magától, Nagynanya. Fázunk, nincs meleg holmink, nem mehetünk ki a szabadba. Maga meg el akarja adni, amit Anyánk nekünk kötött és nekünk küldött.

Nagynanya nem válaszol. Sír.

Még azt is mondjuk:

– Anyánk küld pénzt, Anyánk ír levelet magának.

Nagynanya azt mondja:

– Nem nekem ír. Tudja, hogy nem tudok olvasni. Azelőtt sose írt. Csak azóta ír, hogy ti itt vagytok. De nekem nem kellene a levelei. Semmi se kell, ami tőle jön.

A POSTÁS

Ettől fogva a kertkapuban várjuk a postást. Öregember, ellenzős sapkája van. A biciklije csomagtartóján két bőrtáska van átvetve.

Jön a postás. Nem hagyunk időt neki, hogy csöngessen, gyorsan lecsavarjuk a csöngő tetejét.

Azt mondja:

– Hol a nagymamátok?

Azt mondjuk:

– Hagyja őt békében! Adja ide nekünk, amit hozott.

Azt mondja:

– Nem hoztam semmit.

Indulna visszafelé, de fellökjük. Beleesik a hóba. A bicikli meg rá. A postás káromkodik.

Kikutatjuk a bőrtáskákat, találunk egy levelet meg egy pénzesutalványt. Elvesszük a levelet, azt mondjuk:

– Adja ide a pénzt!

Azt mondja:

– Nem. A nagyanóknak van címezve.

Azt mondjuk:

– De nekünk van szánva. Anyánk küldi nekünk. Ha nem adja ide, nem engedjük, hogy felkeljen, és itt fog megfagyni.

Azt mondja:

– Jó, jó, rendben van. Segítetek felállni, az egyik lábam alászorult, lehet, hogy el is tört.

Felállítjuk a biciklit, és talpra segítjük a postást. Nagyon sovány, nagyon könnyű.

Pénzt vesz elő az egyik zsebéből, és odaadja.

Megkérdezzük:

– Aláírjuk, vagy legyen inkább kereszt?

– Jó lesz a kereszt. Egyik kereszt olyan, mint a másik.

Még azt mondja:

– Igazatok van, hogy megvédték magatokat. Mindenki ismeri a nagyanókat. Olyan fősvény, hogy a párját ritkítja... Szóval az anyók küldi ezt a sok mindent? Kedves asszony. Ismertem őt kislánykorában. Jól tette, hogy elment. Itt sose talált volna férjet magának. Amiket beszélnek az emberek...

Megkérdezzük:

– Miket beszélnek?

– Hát hogy megmérgezte az urát. Mármint a nagyanókat a nagyanókat. Réges-régi história. Ezért hívják Boszorkának.

Azt mondjuk:

– Nem akarjuk, hogy rosszat mondjanak Nagyanóra!

– Jó, jó, gondoltam, nem árt, ha tudjátok.

Azt mondjuk:

– Már tudtuk. Mától fogva nekünk adja át a postát! Különben megöljük. Világos?

A postás azt mondja:

– Képesek lennétek rá, akasztófavirágok. Jól van, ti kapjátok meg a postát, nekem ugyan mindegy. Törődök is a Boszorkával!

Elindul, de nem száll fel a biciklire. Húzza a fél lábát, hogy mutassa, mit művelünk vele.

Másnap jó melegen felöltözünk, és bemegyünk a városba, hogy gumicsizmát vásároljunk a pénzen, amit Anyánk küldött nekünk. A levelét az ingünk alatt hordjuk, felváltva.

A cipész egy pincelakásban él és dolgozik nem messze az állomástól. A tágas helyiség egyik sarkában van az ágy, a másikban a konyha. A műhelye ott van az ablaknál, egy szintben az utcával. A cipész sámlin ül, körülötte cipők és szerszámok.

A szemüvege fölött néz bennünket, nézi repedezett lakkcipőnket.

Azt mondjuk:

– Jó napot kívánunk. Vízhatlan, meleg gumicsizmát keresünk. Kapható magánál? Van pénzünk.

Azt mondja:

– Igen, kapható nálam. De a bélelt, meleg csizma nagyon sokba kerül.

Azt mondjuk:

– Okvetlenül szükségünk van meleg csizmára. Fázik a lábunk.

Kitesszük a pénzünket az alacsony asztalra.

A cipész azt mondja:

– Ez egy párra elég. De egy pár is elég lesz kettőtöknek. Egyforma a lábatok. Majd felváltva hordjátok.

– Az lehetetlen. Mi mindenhova együtt megyünk. Nem mozdulunk ki egymás nélkül.

– Akkor kérjetek még pénzt a szüleitektől.

– Nincsenek szüleink. Nagyanyánknál lakunk, akit úgy neveznek, hogy a Boszorka. Nem fog pénzt adni nekünk.

A cipész azt mondja:

– A Boszorka a nagyanyátok? Szegénykéim! Olyan messziről jöttetek ide ebben a cipőben?

– Igen, onnan jövünk. Nem tudunk megenni csizma nélkül egész télen. Fáért kell járnunk az erdőre, el kell takarítanunk a havat. Okvetlenül szükségünk van...

– Két pár vízhatlan, meleg csizmára.

A cipész elneveti magát, és odanyújt két pár csizmát:

– Próbáljátok fel!

Felpróbáljuk, pont jó.

Azt mondjuk:

– Megvesszük. Tavasszal kifizetjük a tartozásunkat, akkor lesz pénzünk a tojásból meg a halból, amit eladunk. De ha kívánja, tűzifát is hozhatunk.

A cipész visszaadja a pénzünket:

– Tegyétek el! Nem kell a pénzetek. Vegyetek rajta meleg zoknit. Ajándékba adom nektek ezt a két pár csizmát, merthogy okvetlenül szükségetek van rá.

Azt mondjuk:

– Nem szeretünk ajándékot elfogadni.

– Aztán miért?

– Mert nem szeretünk köszönetet mondani.

– Semmit sem kell mondanotok. Na, eridjete! Várjatok csak! Ezt a papucsot meg ezt a szandált is nektek adom, jó lesz nyárra, meg ezt a magas szárú cipőt is. Jó erős anyagból van. És vigyetek, amit csak akartok.

– De hát miért ajándékozta nekünk ezt a sok mindent?

– Már nincs szükségem rájuk. Hamarosan elmegyek.

Azt kérdezzük:

– Hova megy?

– Azt nem tudhatom. Elvisznek és meg fognak ölni.

Azt kérdezzük:

– Ki akarja megölni magát, és miért?

Azt mondja:

– Ne kérdezősködjete. És most menjete szépen.

Fogjuk a cipőt, a papucsot, a szandált. A csizma a lábunkon van. Megállunk a küszöbön, azt mondjuk:

– Reméljük, hogy nem viszik el. Vagy ha elviszik is, nem ölik meg. Viszontlátásra, és köszönjük, nagyon szépen köszönjük.

Otthon Nagyanya azt kérdi:

– Hol loptátok ezt a sok holmit, gazfickók?

– Nem loptuk, Nagyanya. Ajándékba kaptuk. Nem mindenki olyan fősvény, mint maga.

A csizmánkban, a meleg ruhánkban újra kijárhatunk a szabadba. Csúszkálunk a befagyott patakon, fáért megyünk az erdőre.

Fejszét, fűrészelt vizünk magunkkal. Már nem lehet a földről rőzsét gyűjteni: mindent vastag hó borít. Felmászunk a fára, lefűrészeljük a száraz ágakat, és fejszével feldaraboljuk őket. Munka közben nem fázunk. Sőt még izzadunk is. Levesszük a kesztyűt, és zsebre tesszük, hogy ne használódjon el olyan gyorsan.

Egy nap, fával megrakodva, Nyúlszájék háza felé kerülünk.

Nincs eltakarítva a hó a ház előtt, és nincsenek lábnyomok. Nem füstöl a kémény.

Bekopogunk, semmi válasz. Bemegyünk. Először semmit se látunk, olyan sötét van, de aztán a szemünk hozzászokik a sötéthez.

A helyiség konyha is meg szoba is. A legsötétebb sarokban egy ágy van. Odamegyünk. Szólongatjuk Nyúlszájat. Valaki megmozdul a takarók meg az ócska ruhák alatt: kibukkan Nyúlszáj feje.

Megkérdezzük:

– Itt van az anyád?

Azt mondja:

– Igen.

– Meghalt?

– Nem tudom.

Letesszük a nyaláb fát a hátunkról, és begyújtunk a tűzhelybe, mert a szobában ugyanolyan hideg van, mint oda-

kint. Aztán átmegyünk Nagyanya házába, és krumplit meg szárazbabot hozunk fel a pincéből. Megfejtünk egy kecskét, és visszamegyünk a szomszédékhoz. Megmelegítjük a tejet, havat olvasztunk egy lábosban, és megfőzzük benne a babot. A krumplit megsütjük a sütőben.

Nyúlszáj felkel, tántorogva odajön, leül a tűz mellé. Azt mondjuk neki:

– Ha megfő az étel, egyél, és adj enni az anyádnak. Majd visszajövünk.

A pénzből, amit a cipésztől visszakaptunk, vásároltunk néhány pár zoknit, de nem költöttük el az egészet. Elmegyünk a boltba, veszünk egy kevés lisztet, és lopunk sót meg cukrot. Aztán a henteshez megyünk, veszünk egy vékony szelet szalonnát, és elemelünk egy jókora darab kolbászt. Visszamegyünk Nyúlszájhoz. Mindent megettek az anyjával. Az anyja ágyban maradt, Nyúlszáj mosogat.

Azt mondjuk neki:

– Mindennap hozunk egy nyaláb fát. Egy kis babot meg krumplit is. De a többihez pénz kell. Nincs több pénzünk. Pénz nélkül nem lehet bemenni a boltba. Muszáj vásárolni valamit, hogy lophasson az ember.

Nyúlszáj azt mondja:

– Hú, micsoda eszetek van! Igaz... Engem be se engednek a boltba. Sose gondoltam volna, hogy képesek lesztek lopni...

Azt mondjuk:

– Miért nem lopnánk? Így fogjuk fejleszteni az ügyességünket. De szükségünk van egy kis pénzre. Okvetlenül.

Nyúlszáj elgondolkozik, aztán azt mondja:

– Kérjetelek a plébános úrtól. Adott néha pénzt, ha megmutattam neki a likamat.

– Kérte, hogy mutasd meg neki?

– Igen. És néha beledugta az ujját. Aztán pénzt adott, hogy ne mondjam el senkinek. Mondjátok meg neki, hogy Nyúlszájnak és az anyjának kell a pénz.

Elmegyünk a plébánoshoz. A templom mellett lakik egy nagy házban, amit parókiának hívnak.

Meghúzzuk a csengőzsinórt. Öregasszony nyit ajtót:

- Mit akartok?
- Beszélni szeretnénk a plébános úrral.
- Miért?
- Valaki haldoklik.

Az öregasszony beenged bennünket az előszobába. Bekopog egy ajtón:

– Plébános úr! Fel kell adni valakinek az utolsó kenetet.

Kiszól egy hang:

– Máris megyek. Várjanak meg!

Várunk néhány percet. Szigorú arcú, magas, sovány ember jön ki a szobából. Arannyal hímezett fehér köpeny-félét visel, alatta sötét ruhát. Azt kérdezi:

- Hova kell menni? Ki küldött benneteket?
- Nyúlszáj és az anyja.

Azt mondja:

– A rendes nevüket kérdezem.

– Nem tudjuk a rendes nevüket. Az anya vak és süket.

A város utolsó házában laknak. Haldokolnak az éhségtől és a hidegtől.

A plébános azt mondja:

– Nem ismerem ugyan őket, de hajlandó vagyok feladni nekik az utolsó kenetet. Mehetünk. Vezessetek oda hozzájuk!

Azt mondjuk:

– Még nincs szükségük az utolsó kenetre. Egy kis pénzre van szükségük. Vittünk nekik fát, egy kis krumplit meg

babot, de többet nem tudunk tenni értük. Nyúlszáj küldött ide bennünket. Néha adott neki egy kis pénzt, plébános úr.

A plébános azt mondja:

– Lehetséges. Én sok szegénynek adok pénzt. Nem emlékezhetem mindegyikre. Tessék!

Keresgél a nadrágzsebében, és a markunkba nyom egy kevés aprópénzt. Azt mondjuk:

– Ez nem elég. Ez egy darab kenyérre se elég.

Azt mondja:

– Sajnálom. Sok szegény ember van. És a hívek egyre kevesebb alamizsnát adnak. Manapság mindenki szűkölködik. Menjetez Isten áldásával.

Azt mondjuk:

– Rendben van, mára beérjük ezzel a kevéssel, de kénytelenek leszünk holnap újra eljönni.

– Micsoda? Ez meg mit jelentsen? Holnap? Nem foglak beengedni benneteket. Távozzatok, de tüstént!

– Holnap addig fogunk csöngetni, amíg be nem enged bennünket. Bekopogunk az ablakokon, rugdosni fogjuk az ajtót, és mindenkinek elmondjuk, hogy mit csinált Nyúlszájjal.

– Én soha semmit nem csináltam Nyúlszájjal. Azt se tudom, ki az. Biztos kitalált mindenfélét. Senki se fogja komolyan venni, amit egy gyengeelméjű lány terjeszt rólam. Senki se fog hinni nektek. Hazudott az a lány.

Azt mondjuk:

– Nem számít, hogy igazat mondott-e vagy hazudott. A rágalom is megteszi a magáét. Az emberek szeretik a botrányt.

A plébános leül, törülgeti az arcát egy zsebkendővel.

– Rettenetes. Tudjátok egyáltalán, hogy mi ez?

– Igen, plébános úr. Zsarolás.
 – A ti korotokban... Szörnyű.
 – Igen, csakugyan szörnyű, hogy erre kellett vetemednünk. De Nyúlszájnak és az anyjának okvetlenül szüksége van pénzre.

A plébános feláll, leveszi a köpenyt, és azt mondja:

– Megpróbál engem az Úr. Mennyit akartok? Nem vagyok gazdag.

– A tízszeresét annak, amit adott. Hetente egyszer. Nem kérünk magától lehetetlent.

Kiveszi a pénzt a zsebéből, odaadja:

– Szombatonként gyertek! De nehogy azt higgyétek, hogy a zsarolásnak engedek! Könyörületből teszem.

Azt mondjuk:

– Pontosan ezt vártuk magától, plébános úr.

Egy délután az ordonánc jön be a konyhába. Rég nem láttuk.

Azt mondja:

– Ti jönni segíteni lerakodni dzsip?

Csizmát húzunk, és kimegyünk a dzsiphez, amely kint áll az úton a kertkapu előtt. Az ordonánc ládákat és dobozokat adogat le nekünk, és mi bevisszük őket a tiszt szobájába.

Megkérdezzük:

– Estére megjön a tiszt? Még sosem találkoztunk vele.

Az ordonánc azt mondja:

– A tiszt nem jönni ide télen. Talán soha nem jönni. Őneki van szerelmi bánat. Talán később találni valaki más. Elfelejtteni. Ilyen történetek nem nektek lenni. Ti hozni fa, hogy fűteni szoba.

Viszünk be fát, begyújtunk a kis vaskályhába. Az ordonánc kinyitja a ládákat és a dobozokat, bort, sört, pálinkát tesz az asztalra, és mindenféle ennivalót: kolbászt, hús- és zöldségkonzerveket, rizst, kétszersültet, csokoládét, cukrot, kávé.

Az ordonánc kinyit egy üveget, iszik. Azt mondja:

– Én csajkában melegíteni konzervek spirituszfőzőn. Ma este enni, inni, énekelni enyém barátokkal. Ünnepelni győzelem ellenség ellen. Mi nemsokára győzni háborút új csodafegyverrel.

Megkérdezzük:

– Szóval hamarosan vége a háborúnak?

Azt mondja:

– Igen. Nagyon gyorsan. Ti miért nézni így asztalon ennivalót? Ha éhes lenni, enni csokoládé, kétszersült, kolbász.

Azt mondjuk:

– Vannak, akik éhen halnak.

– Na és. Nem gondolni arra! Sok ember meghalni éhségtől vagy mástól. Mi nem gondolni arra! Mi enni és nem meghalni.

Röhög. Azt mondjuk:

– Ismerünk egy vak és süket asszonyt, itt lakik mellettünk a lányával. Nem élük túl a telet.

– Én arról nem tehetni.

– De igenis tehet róla. Maga meg a hazája. Maguk hozták ránk a háborút.

– Háború előtt ők hogy csinálni, hogy enni, a vak nő és lány?

– A háború előtt könyöradományokon éltek. Az emberek adtak nekik használt ruhát, cipőt. Vittek nekik ennivalót. Most senki nem ad semmit. Az emberek szegények, vagy félnek, hogy szegények lesznek. A háború fősvénnyé és önzővé tette őket.

Az ordonánc azt kiáltja:

– Én szarni egészbe! Elég! Ti hallgatni!

– Hát persze! Maga szarik az egészre, és közben a mi ételünket eszi.

– Nem tiétek étel! Én venni étel, ital kaszárnya raktárában.

– A mi hazánkból származik minden, ami csak az asztalon van. Az italok, a konzervek, a kétszersült, a cukor. A mi hazánk táplálja a hadseregüket.

Az ordonánc elvörösödik. Leül az ágyra, két keze közé szorítja a fejét:

– Ti hinni, hogy én akarni háború és jönni tiétek rohadt országba? Én sokkal jobb lenni otthon, szépen csinálni székeket, asztalokat. Inni enyém bor, szórakozni kedves lányokkal ottan. Itt lenni mindenki gonosz, ti is, kicsi gyerekek. Ti mondani, én tehetni arról mindenről. Én mit tudni csinálni? Ha én mondani, nem menni háborúba, nem menni tiétek országba, engem agyonlőni. Ti vinni minden, tessék, vinni minden asztalon! Ünnepe vége, én lenni szomorú, ti lenni rossz én ellen.

Azt mondjuk:

– Nem akarunk mindent elvenni, csak néhány konzervet és egy kis csokoládét. De igazán megtehetné, hogy legalább télen hozna néha tejport, lisztet vagy bármi más ennivalót.

Azt mondja:

– Jó. Azt én tehetni. Ti és én jönni holnap vaknál. De utána ti kedves lenni énnel. Igen?

Azt mondjuk:

– Igen.

Az ordonánc harsányan nevet. Megjönnek a barátai. Halljuk, hogy egész éjszaka énekelnek.